

זמני השבת (ת"א):

כניסת השבת: 16:57

יציאת השבת: 17:54

ז' שבט תשע"ז

גיליון מס' 303

# שאל אביך ויגידך

## שאלות ותשובות על הפרשה

### עונג שבת

#### 1. אורלוגין ההתחדשות

פרק י"א בפרשה מסתיים בעימות שפרץ בין פרעה לבין משה, ובאיוס על מכת בכורות. ואילו פרק י"ב הוא פרק ביניים, שבו מסב הקב"ה את תשומת לבו מן המצרים המוכים, אל בני"י, להכין אותם לגאולה. משה ואהרן מקבלים את ההוראות הראשונות לקראת יציאת העם אל החירות: **"החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה"**. על פסוק זה המשילו חכמי המדרש את משל האורלוגין: "אמר רבי יהושע בן לוי: משל למלך, שהיה לו אורלוגין והיה מביט בו וידע, איזה שעה ביום. כיוון שעמד בנו על פרקו, מסר לו אורלוגין שלו. כך אמר הקב"ה: עד עכשיו חשבונן של חדשים ושל שנים בידי, מכאן ואילך הרי הן מסורים בידכם. אם אמרתם הן - הן. אם אמרתם לאו - לאו. **מכל מקום** יהא החדש הזה לכם!" (ילקוט שמעוני).

אורלוגין זה ידוע יותר בשמו "קידוש החדש וסוד העיבור". **ומדוע זו המצווה הראשונה שעמ"י מחוייב בה?** הסוד כולו טמון במילת המפתח: "לכם". "החדש הזה לכם ראש חדשים". "לכם" זה, מורה על חובת המעורבות האישית של עמ"י ושל ביה"ד בתהליך קביעת ראשיתו של כל חודש. כשהאדם נקרא לקבוע את חודשי השנה ואת תאריכי חגיו, והצהרת ביה"ד קובעת מתי יחולו מצווה זו אמורה לשמר את תחושת ההתפעמות, שהיתה מנת חלקם של בני"י בשעת הגאולה. הם טעמו את טעמה הנפלא של ההתחדשות, ובעזרת הקביעה החודשית של ר"ח ניתן יהיה לשמר את אותה חוויה. עמ"י יצפה בתהליך של התחדשות הלבנה, החשוב לו לקיום אורח חייו הדתי. וכך יטביע בו משהו מתחושת ההתחדשות עצמה. זהו האורלוגין האלוקי, שהוענק להם בטרם גאולה, למען יבינו בדיוק, גאולה מהי.

הרב שרגא סימנוס/אש התורה

1. כמה מכות מוזכרות בפרשתנו ומה הרמז לכך?  
בפרשה מוזכרות 3 מכות אחרונות, הרמז לכך מהמילה "בא"=3 בגימטריה.
2. "ראו כי רעה נגד פניכם" מהי הרעה שראתם? פרעה באיצטגנינות שלו? רעה, והוא רואה באיצטגנינות שלו שכוכב זה עולה לקראת ישראל במדבר, והוא סמל של דם והריגה.

3. מה בעצם היה דם זה שראתם פרעה? (י', י' רש"י)

כשיראל חטאו בעגל ה' ביקש להרגם, אך משה התפלל לה' ואמר: לאמר הוציאם ממצרים? מיד ה'



ביטל את הגזירה, והפך זאת לדם מילה שמל אותם יהושע בגלגל לפני כניסתם לארץ.

4. מה ההבדל בין מכת הארבה במצרים בימי משה לבין מכת הארבה שהיתה בימי יואל הנביא? (י', י"ד רש"י)

הארבה שבימי יואל היה כבד יותר מהארבה שבימי משה. בימי משה הארבה היה ממין אחד של ארבה, אך בימי יואל היו הרבה סוגים של ארבה שהיו ביחד: ארבה, ילק, חסיל וזמם.

5. לאן נעלם הארבה לאחר המכה ומדוע? (י', י"ט רש"י ומעם לועז)

רוח מערבית הפריחה את כולם לים סוף, מפני שהמצרים היו אוספים אותם בחביות ומולחים

אותם כמו סרדינים, אך ה' לא רצה שרשעים אלו יהנו מהם.

6. כמה ימים נמשכה מכת החושך ומה היתה עוצמתה? (י', כ"ב רש"י)

שישה ימים. שלשה ימים ראשונים חושך אפילה שלא ראו איש את אחיו, שלשה ימים הבאים היה חושך מוכפל שלא זזו איש ממקומו, שהעומד נשאר לעמוד ולא יכל לשבת, והיושב נשאר יושב ולא יכל לעמוד.

7. מדוע הביא ה' את מכת החושך? (י', כ"ב רש"י)

הרשעים שבבני"י שלא רצו לצאת ממצרים מתו בשלושת ימי האפילה, כדי שהמצרים לא יראו ויאמרו שגם בני"י נענשים. סיבה שנייה, לנצל את המצרים ביציאת מצרים ולבקש מהם כלים שראו בביתם במכת החושך, שאם המצרים יאמרו אין לנו, בני"י יאמרו להם: אני ראיתי במקום פלוני.

8. מה דרש משה מפרעה לאחר מכת החושך? (י', כ"ה)

פרעה אמר שבני"י יצאו ממצרים לעבוד את ה' אך הצאן והבקר ישארו, משה אמר: לא די בכך שניקה את שלנו אלא שגם אתה תתן לנו משלך.

9. איזה קושי מתעורר במילים שאמר משה לפרעה "לא אוסיף ראות פניך"? (י', כ"ט)

הקושי: הרי בפס' ד' נאמר שמה מדבר שוב עם פרעה בעניין מכת בכורות, והרי אמר לו שלא יראהו שוב לעולם.

ה' שבט-פטירת רבי יהודה לייב  
אלתר מגור - "השפת-אמת"  
תוכחה

כשהיה רבי יהודה לייב בן שתיים-עשרה, הוא נשאר ער כל הלילה ולמד תורה יחד עם חברו. כאשר הפציע השחר, הם התפללו את תפילת השחרית בשעה המוקדמת ביותר שאפשר, והלכו לנוח מהלילה הארוך. לאחר מספר שעות, התעוררו הנערים וחזרו לשיבה. כשהגיעו לשיבה פגשו את סבו של "השפת-אמת" - הרב יצחק מאיר בעל - "חידושי הרי"מ". הרב יצחק מאיר לא ידע שנכדו נשאר ער כל הלילה ללמוד תורה, ונזף בו על שלא נכח בתפילת השחרית בשיבה. דברי הנזיפה נמשכו מספר רגעים, בהם ניצב "השפת-אמת" והאזין בקשב, מבלי לומר אפילו מילה אחת. כאשר עזב הסבא, הביע חברו של "השפת-אמת" את פליאתו: "למה לא הגנת על עצמך? הרי ברור שהנזיפה לא הייתה מוצדקת?! שנינו למדנו תורה כל הלילה והתפללנו ממש עם הנץ החמה!" ענה לו "השפת-אמת": "אתה צודק! אך לא קורה לי כל יום שאני מקבל כזה משוב אישי מסבי המכובד. לא הייתי מפספס את ההזדמנות הזו בעד שום הון שבעולם!". (הרב שרגא סימונס).

"אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך." (משלי ט', ח'). משה רבינו פונה לפרעה ומוכיח אותו על העבדות הקשה שהעביד את עמ"י. הוא מצווה אותו לשלוח את עמ"י מעבדות מצרים. אך פרעה במקום לקבל את התוכחה ולקנות את עולמו כאחד שקיבל את מרותו של בורא עולם, הוא מתאכזר עוד יותר וממאן לשלח את העם, מכביד את העבודה וחוטף עשר מכות.

מתי הוא מקבל את התוכחה? רק כאשר המכות נוגעות בו אישית - בנו הבכור מת במכת בכורות!

כאשר אדם מקבל ביקורת מהוריו או מחבריו בדרכי הוא מחמיץ פנים, כועס ומפתח בליבו איבה קטנה עליהם.

אם אדם ישכיל וידע שאדם שמוכיחו מראה בכך את אהבתו אליו, את האכפתיות כלפיו אזי יקבל את התוכחה בנחת. הרי אותו אדם רוצה ליישר אותך כי אתה באמת חשוב לו! כך גם הפוך - אם אתה אוהב אדם ואתה רואה שדרכו היא קלוקלת אל תסובב את ראשך! לך אליו והוכיחו! אמר רבי חנינא: "לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה" (שבת קי"ט:). התוכחה מיישרת את האדם, מראה לו צד אחר במעשיו, בזכותה הוא זוכה ואפילו מעט להשתנות.

חיזוק יומי

10. מה התירוץ לקושי זה? (י"א, ד' רש"י)

כשמשה היה עדיין לפני פרעה, ה' אמר לו בנבואה לומר לפרעה על מכת בכורות, וכשיצא מעם פרעה אכן לא הוסיף לראותו.

11. מדוע אמר משה שמכת בכורות תהיה כחצות הלילה ולא בחצות? (י"א, ד' רש"י)

משה חשש שמא יטעו איצטגניני פרעה בחישוב מתי חצות, ואז יאמרו שמשה בדאי ואינו מדייק בדבריו (המכה אכן התבצעה בחצות הלילה)

12. מדוע נענשו גם בני השפחות המצריים במכת בכורות? (י"א, ה' רש"י)

מפני שאף בני השפחות היו משתעבדים בהם ושמחים בצרתם של ישראל.

13. "ולכל בני לא יחרץ כלב לשונו" (י"א, ז'), מהו השכר שקיבלו הכלבים על כך? שכרם היה: "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, לכלב תשליכון אותו" (שמות כ"ב, ל') ללמדנו שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה.

14. מה השכר שקיבל אהרון על שטרח במופתים כמשה? (י"ב, א' רש"י)

ה' חלק לאהרון כבוד במצוה הראשונה שהיא קידוש החודש, וכלל אותו בדיבור יחד עם משה, שנאמר: "ויאמר...אל משה ואל אהרון".

15. "החודש הזה לכם" - מה מרמזת המילה "הזה" בעניין קידוש החודש? (י"ב, ב' רש"י)

שמשה התקשה בעניין מולד הלבנה כיצד היא תראה, לכן ה' הראה לו באצבעו את הלבנה בחידושה ברקיע ואמר לו: "כזה ראה וקדש".

16. ה' היה מדבר עם משה רק ביום, אם כן כיצד הראה לו לבנה בחידושה? (י"ב, ב' רש"י)

ה' הראה לו אותה סמוך לשקיעה, עם חשיכה ולא בלילה.

17. בעניין הפסח נאמר: "דברו אל כל עדת בני"י, וכי אהרון היה מדבר? והרי כבר נאמר למשה: "אתה תדבר". (י"ב, ג' רש"י)

אלא שמשה ואהרון חלקו כבוד זה לזה, והדיבור היה יוצא מבין שניהם כאילו שניהם מדברים.

18. מניין למדים ששלוחו של אדם כמותו? (י"ב, ו' רש"י)

שנאמר בעניין קרבן הפסח ושחטו אותו, ולא נאמר ושחט אותו, כי כולם נימנו על שליח אחד לשחוט.

19. במה עוד פגעה מכת הבכורות חוץ מבכור האדם והבהמה? (י"ב, י"ב רש"י)

המכה פגעה גם באלוהי המצרים, עבודה זרה של עץ היתה נרקבת ושל מתכת היתה נמסה וניתכת לארץ.

20. מדוע ליל יציאת מצרים נקרא ליל שימורים? (י"ב, מ"ב רש"י)

כי הקב"ה היה שומר ומצפה ללילה זה לקיים את הבטחתו להוציאם מארץ מצרים.



## הלימוד בעלון מוקדש

במזל טוב להצלחת בתיאורי ופליאה צילה בנות טליה אריאלה נ"י

לרפואתם השלמה והמהירה של אלרועי בן אורטל, מינה בת נחמה, נעם אלעד דרור בן אביטה יוכבד רבקה נ"י

בהודיה לה' על רפואתה השלמה של מעין פנינה בת טליה אריאלה נ"י